

Utbildningsdepartementet
Ert dnr U2018/04219/UH

Yttrande över betänkandet SOU 2018:77 Framtidens specialistsjuksköterska-ny roll, nya möjligheter

I rubricerat betänkande föreslås olika åtgärder som sammantaget ska förbättra kompetensförsörjningen av specialistsjuksköterskor och därmed också förbättra patientsäkerheten. Inspektionen för vård och omsorg (IVO) anser att utredningen är väl genomarbetad och i huvudsak kommit fram till relevanta förslag. IVO har dock synpunkter på följande sakfrågor som i hög grad är kopplade till IVO:s ansvarsområden.

9.5 Avancerad klinisk specialistsjuksköterskeexamen

IVO är positiva till att avancerad klinisk specialistsjuksköterska (AKS) införs som ett nytt reglerat yrke i svensk hälso- och sjukvård. IVO anser att det är bra att man har analyserat vårdens kompetensförsörjningsbehov och tillskapar en yrkesutbildning och yrkesbeskrivning utifrån detta. IVO delar utredningens bedömning att införandet av AKS gynnar patientsäkerheten. AKS blir även en ny möjlig karriärväg för sjuksköterskor, vilket bidrar till att behålla kompetens inom hälso- och sjukvården.

IVO anser att om syftet med AKS ska uppnås är det viktigt att dessa befattningar innehas av erfarna sjuksköterskor. För att säkerställa att AKS har både klinisk erfarenhet och kompetens anser IVO att AKS borde vara en vidareutbildning för redan specialistutbildade sjuksköterskor och inte, så som föreslås i betänkandet, en vidareutbildning som kan väljas direkt efter grundutbildningen till sjuksköterska.

9.5.3 Varför ska AKS vara ett legitimationsyrke?

IVO delar inte utredningens bedömning att det finns ett behov av att ha en egen yrkeslegitimation för AKS. Idag får vissa andra yrken, så som läkare, utfärdat bevis om specialistbehörighet av Socialstyrelsen. Även dessa specialiteter innebär ökade befogenheter mot den grundläggande legitimationen, men lagstiftaren har ändå valt att inte ha dessa som egna legitimationsyrken. Utredningen föreslår inte heller att specialistsjuksköterskor ska ha en ”specialistlegitimation” utöver sin legitimation som sjuksköterska.

IVO:s möjlighet att ansöka om prøvotid eller återkallelse av legitimation påverkas inte av att en sjuksköterska har ytterligare en legitimation som AKS. För det fall att AKS är oskicklig i sin yrkesutövning finns det möjlighet att ansöka om åtgärder avseende dennes legitimation som sjuksköterska. IVO delar därför inte utredningens bedömning att skyddet ökar med dubbla legitimationer för det fall yrkesutövaren visar sig vara olämplig för yrket.

9.3.3 Krav på systematisk och fortlöpande fortbildning

IVO delar utredningens bedömning att det är viktigt att specialistsjuksköterskorna har en uppdaterad yrkeskunskap och att hälso- och sjukvårdspersonalens möjlighet till vidareutbildning är ett område som bör prioriteras för att höja kvalitén och därmed värna patientsäkerheten. IVO anser att det är viktigt att yrkesutövaren ges möjlighet att uppdatera sina kunskaper, färdigheter och kompetenser så att yrkeskunskapen bibehålls på en säker och effektiv nivå och för att hålla sig uppdaterad med den utveckling som sker inom yrket. IVO är därför positivt inställda till utredningens förslag om ett tillägg i 5 kap. 1 § 6 p hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL som förtydligar att ansvaret för att vårdpersonalen har rätt kompetens ligger på vårdgivaren. Redan idag finns det en skyldighet för vårdgivaren att tillse att personal som har brister i kunskap eller kompetens får dessa åtgärdade genom lämplig fortbildning. IVO anser att ett förtydligande av 5 kap. 1 § HSL kan bidra till att även hälso- och sjukvårdspersonal med fullgod kompetens erbjuds fortbildning.

Utredningen har föreslagit en ändring i 6 kap. 1 § patientsäkerhetslagen (2010:659), PSL som innebär ett ansvar för den enskilde yrkesutövaren (AKS, specialistsjuksköterskor, barnmorskor och röntgensjuksköterskor) att systematiskt och fortlöpande uppdatera sin kompetens. Som ovan redogjorts för anser IVO att ansvaret för personalens fortbildning i första hand ska ligga på vårdgivaren. IVO motsätter sig utredningens förslag att i PSL införa ett individuellt ansvar för fortbildning. Det finns ett krav på yrkesutövaren att fullgöra sina arbetsuppgifter i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet, vilket innebär att det i specialistsjuksköterskans yrkesansvar redan idag ingår att hålla sig uppdaterad. IVO finner det inte önskvärt att utöver detta reglera en utbildningsskyldighet på individnivå. Enligt utredningen har yrkesverksamma uppgett att de har svårt att få ledigt för kompetensutveckling. För det fall vårdgivaren inte möjliggör systematisk och kontinuerlig uppdatering av yrkesutövarens kompetens får, IVO med föreslagen ändring, IVO en skyldighet att vidta åtgärder mot den enskilde yrkesutövaren om denne inte fullgör sin skyldighet att fortbilda sig.

Enligt utredningens förslag ska paragrafen särskilt ange att det är just AKS, barnmorskor, röntgensjuksköterskor och specialistsjuksköterskor som ska omfattas av kravet att uppdatera sin kompetens systematiskt och kontinuerligt. Paragrafen reglerar i sin nuvarande form all hälso- och sjukvårdspersonal. IVO har förståelse för att det individuella ansvaret kan variera utifrån yrkeskategori, men för det fall att dessa ska specificeras finns det fler yrkeskategorier som borde omfattas.

9.2 Tillgång och behov av specialistsjuksköterskor

Utredningen föreslår att nuvarande reglering i 5 kap 4 § HSL i vilken framgår att kvalitén i verksamheten systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras ska utvidgas. Enligt utredningens förslag ska den nya lydelsen vara: Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras och särskilt avse verksamhetens kompetensförsörjning avseende avancerade kliniska specialistsjuksköterskor, barnmorskor, röntgensjuksköterskor och specialistsjuksköterskor.

IVO håller med om att kompetensförsörjningen är en viktig del i att utveckla och säkra verksamhetens kvalitet. IVO anser dock att detta gäller all hälso- och sjukvårdspersonal, inte bara avancerade kliniska specialistsjuksköterskor, barnmorskor, röntgensjuksköterskor och specialistsjuksköterskor. I den föreslagna uppräkningslistan saknas ett antal yrkeskategorier, exempelvis läkare och fysioterapeuter, som också utgör viktiga funktioner för att utveckla och säkra verksamhetens kvalitet. IVO anser att om 5 kap 4 § HSL ska förtydligas så bör utgångspunkten vara vilka behov verksamheten har av kompetensförsörjningen. Frågan verksamheten behöver ställa sig är vilka resurser som behövs för att ge patienterna bästa möjliga vård. Även om det ofta handlar om kompetens inom de här angivna områdena anser IVO inte att det är till gagn för patientsäkerheten att på detta sätt detaljreglera vilken kompetensförsörjning som avses.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Gunilla Hult Backlund. I den slutliga handläggningen har avdelningscheferna Marie Åberg och Sabina Wikgren Orstam deltagit. Inspektören Rebecca Mörk har varit föredragande.

Inspektionen för vård och omsorg

Gunilla Hult Backlund

Rebecca Mörk